

Wrocławski Teatr
Pantomimy
HENRYK TOMASZEWSKI

*Rycerze
Króla
Artura*

**WROCLAWSKI TEATR
PANTOMIMY**

1982

XVII PROGRAM

RYCERZE KRÓLA ARTURA

Scenariusz, reżyseria i choreografia

HENRYK TOMASZEWSKI

Scenografia: ZOFIA DE INES LEWCZUK

Muzyka: GORDON GILTRAP, JOHANN NEPOMUK HUMMEL,
RICHARD WAGNER oraz BOGDAN DOMINIŁ

Nagranie: HUBERT BREGULLA

Układy pojedynków: JERZY WOJCIECHOWSKI

DYREKTOR I KIEROWNIK ARTYSTYCZNY

HENRYK TOMASZEWSKI

ZASTĘPCA DYREKTORA

GERARD NOWAK

PREMIERA 26 PAŹDZIERNIKA 1981

WROCLAW

KRÓL ARTUR
KRÓLOWA GINEWRA
SMOK
MORGAN, czarodziejka,
matka Mordreda
RYCERZ LAMORAK w zbroi
z pawimi piórami
RYCERZ ITHOR w zbroi
czerwonej
KOWALE

PAW
NIMFA
RYCERZ KEY z lwami
w herbie
RYCERZ LANCELOT w zbroi
fioletowej
RYCERZE

PERCEWAŁ
MATKA PERCEWAŁA
DWORZANIE

— CZESŁAW BILSKI
— URSZULA HASIEJ
— ZBIGNIEW KARAPUDA

— EWA GRABOWSKA

— JULIAN JANOWSKI

— MARIAN CHUTNIK
— ROMUALD BIL
ALEKSANDER MAJOS
RYSZARD STAW
— ZBIGNIEW ŻUKOWSKI
— ELŻBIETA SŁOBODA

— FELIKS KUDAKIEWICZ

— JERZY RETERSKI
— TOMASZ DAJEWSKI
JULIAN HASIEJ
ZBIGNIEW KARAPUDA
TOMASZ KUBIATOWICZ
KRZYSZTOF PAŁYS
ZYGMUNT ROZLACH
RYSZARD STAW
— LUKASZ JURKOWSKI
— GRAZYNA FILIPOWSKA
— WITOLD KRASUSKI
ZBIGNIEW ŻUKOWSKI

PAZIOWIE

DAMY

STOLARZ

POSTACI WIZJI ARTURA:

CHRYSTUS
JAN
JÓZEF Z ARYMATEI
LONGINUS

MORDRED, bękart
OBÓZ MORDREDA:

GALAI AD, rycerz wybrańiec

— STEFAN KAYSER
JERZY WALIGÓRA
— GRAZYNA BIELAWSKA
JADWIĞA CHRUSZCZ
ELŻBIETA SŁOBODA
EWA PARUSINSKA
— RYSZARD STAW

— STEFAN KAYSER
— JERZY WALIGÓRA
— JANUSZ PIECZURO
— ROMUALD BIL
— MAREK OLEKSY
— ROMUALD BIL
JULIAN HASIEJ
JERZY KOZŁOWSKI
WITOLD KRASUSKI
TOMASZ KUBIATOWICZ
ALEKSANDER MAJOS
RYSZARD STAW
JERZY WALIGÓRA
— LESZEK ROSOLEK

Asystent reżysera: ZYGMUNT ROZLACH
Pedagog tańca klasycznego: MARIA BILSKA
Przedstawienie prowadzi: FELIKS KUDAKIEWICZ

Scenariusz widowiska „Rycerze Króla Artura” jest swobodną adaptacją licznych legend związanych z tematem Króla Artura, Rycerzy Okrągłego Stołu i Graala, zawartych między innymi w zbiorach: Thomas Malory „Smierć Artura”, Roger L. Green „O Królu Arturze i Rycerzach Okrągłego Stołu”. W opracowaniu postaci i związków między nimi — scenariusz wielokrotnie odchodzi od zapisów legendarnych tworząc własną, oryginalną wersję dziejów średniowiecznego dworu Króla Artura.

PROLOG

Zaczącie mitu dla ukazania jego tajemnicy.

Król Artur walczy ze Smokiem.

Jak Król Artur Ginewrę poznał i za małżonkę ją pojął.

Jak Król Artur do Morgana się udał i jak z tego związku nieprawego syna, Mordreda, poczęła.

CZĘŚĆ PIERWSZA

KUŹNIA

Jak rycerz Lamorak zbroję otrzymał i jak piorami ją przyozdabiał.

Jak Ither Nimfą się rozkoszował, gdy czerwoną zbroję otrzymywał.

POLANA

Jak Lancelot czterech rycerzy pokonał.

W LESIE

Jak Percewal ze swoją matką w lesie żył, ptaszków słuchał i jak matka swojemu synowi strój błazna szyła.

Jak Percewal rycerzy zobaczył, których wziął za aniołów, i za nimi podążył.

Jak Król Artur u stolarza stół zamawiał.

NA ZAMKU KRÓLA ARTURA

Jak na dwór Króla Artura rycerze przybywali, jak Król Artur Lancelota na rycerza pasował.

Jak spór o honorowe miejsce przy stole wśród rycerzy powstał i we wrogów ich zamienił.

Jak Król Artur o powstaniu Graala opowiedział przedstawiając historię Józefa z Arymatei.

Jak Okrągły Stół stworzony został i jak Król Artur Niebezpieczne Miejsce dla wybranego ustanowił.

Jak na dwór Artura Percewal przybył i tam przez rycerstwo wysłannicy i wynucony z zamku został.

Jak Ginewra i Lancelot miłość sobie wyznali.

Jak Mordred przy Okrągłym Stole miejsca zażądał i jak ojciec, Król Artur, jego jako syna i rycerza nie uznał.

Jak rycerze na Okrągły Stół przysięgali i na poszukiwanie Graala wyruszyli. Jak Król Artur ich powrotu oczekuje.

CZĘŚĆ DRUGA

NA POSZUKIWANIU GRAALA

Jak Lancelot z powodu miłości do królowej Ginewry w rozpacz popadł.

Jak Mordred wokół siebie bandę skupił i z nich obóz swój stworzył.

Jak Percewal z Czerwonym Rycerzem walkę stoczył i zbroję rycerską zdobył.

Jak oszalały Lancelot z Galahadem, synem swoim, walkę stoczył szukając w niej śmierci.

Jak Galahad, wybraniec, Graal sformował.

Jak Mordred ze swoją matką, Morgan, rozprawił się.

POWRÓT RYCERZY NA ZAMEK

Jak rycerze po poszukiwaniu Graala na dwór Króla Artura wracali.

Jak oszalały Lancelot na dwór Króla Artura przyprowadzony został i jak nikt, poza królową Ginewrą go nie rozpoznał.

Jak Galahad z kielichem na dwór Króla Artura przybył.

Jak Król Artur przez swojego syna z zamku wypędzony został i jak Percewal jego miejsce zajął.

Jak Okrągły Stół rozpadł się i jak Smok pod nim się zdomowił.

Jak Galahad w sobie Graala znalazł i przekazać go innym nie mógł.

EPILOG

KRÓL ARTUR — legendarny władca Celtów, skupiający na swoim dworze kwiat najdzielniejszego rycerstwa Anglii. Pojął za żonę córkę króla Liodegrana, Ginewrę. Twórca utopijnej idei o Okrągłym Stole — skupienie przy okrągłym stole, na znak równości między sobą, najdzielniejszych rycerzy — oraz idei poszukiwania Graala przez Rycerzy Okrągłego Stołu.

MORDRED — bękart, syn króla Artur i Morgan. Między ojcem a synem powstał konflikt — jako bękart nie został uznany przez Artura jako syn i nie był przyjęty do Rycerzy Okrągłego Stołu. Stało się to powodem zemsty syna na ojcu i zniszczenia królestwa Artura.

LANCELOT — najdzielniejszy, pasowany przez króla Artura, rycerz Okrągłego Stołu, którego łączyła, wiarełomna miłość do królowej Ginewry. Znalezionej przez rycerzy na moczarach, przyprowadzony został do zamku, gdzie jedynie królowa Ginewra rozpoznaje w nim Lancelota.

PERCEWAL — swoją genealogią wywodzi się od postaci — bohaterów bajek i baśni — głupków, którzy będąc najmłodszymi marzą o dokonaniu najdzielniejszego czynu. Wychowuje się w lesie, gdzie matka chroni go przed kontaktem ze światem rycerskim, do którego należał jego ojciec. Matka ubiera go w strój błazna, ażeby tym samym ośmieszać go przed światem a zarazem utrzymać przy sobie. Zostać rycerzem jest jego celem i zająć najwyższe miejsce przy Okrągłym Stole w zbroi, jak wymagał tego etos rycerski.

GALAHAD — syn Lancelota, jedyny Rycerz Okrągłego Stołu, który znajduje i zdobywa Graala.

ŚWIĘTY GRAAL — cudowne naczynie wprowadzone do legendy starochrześcijańskiej o Józefie z Arymatei, który wedle Ewangelii zdjął ciało Chrystusa z krzyża i złożył je w grobie. Legendy podają, że Chrystus miał w nim podczas Ostatniej Wieczerzy łamać chleb, zaś Józef zebrał w nim krew z przebitego przez Longinusa włócznią boku Chrystusa. Gdy Józef przywędrował do Wielkiej Brytanii, aby ewangelizować pogańskich Brytów, Graal został złożony w zaczarowanym znikającym zamku, nad którym straż odprawiali rycerze graalowi.

WOKÓŁ LEGENDY O KRÓLU ARTURZE I RYCERZACH OKRĄGŁEGO STOŁU

Starofrancuska powieść z XII w. *Perceval z Walii*, czyli *Opowieść o grału Krystiana z Troyes* (...) jest tylko jednym z ogniw długiego i bardzo zawieszzonego łańcucha legend o młodym, dzielnym osiłku (*Perceval*), o królu Arturze, i jego rycerzach Okrągłego Stołu, a przede wszystkim o świętym grału, cudownym naczyniu, związanym z Ostatnią Wieczerzą i Golgotą. Będąca nie rozwiązana do dziś tajemnicą nieustannej interferencji folkloru, prowansalskiej erotyki dwornej, średniowiecznej mistyki i powieści francuskiej, starochrześcijańskich legend, okruczeństw prastarych mitów azjatyckich, inicjacyjnych tajemnic okultystycznych, tematyka *Percewala* i grała faluje w licznych wariantach ustnego przekazu, aż utrwali się we francuskich powieściach z końca XII i z XIII wieku (...)

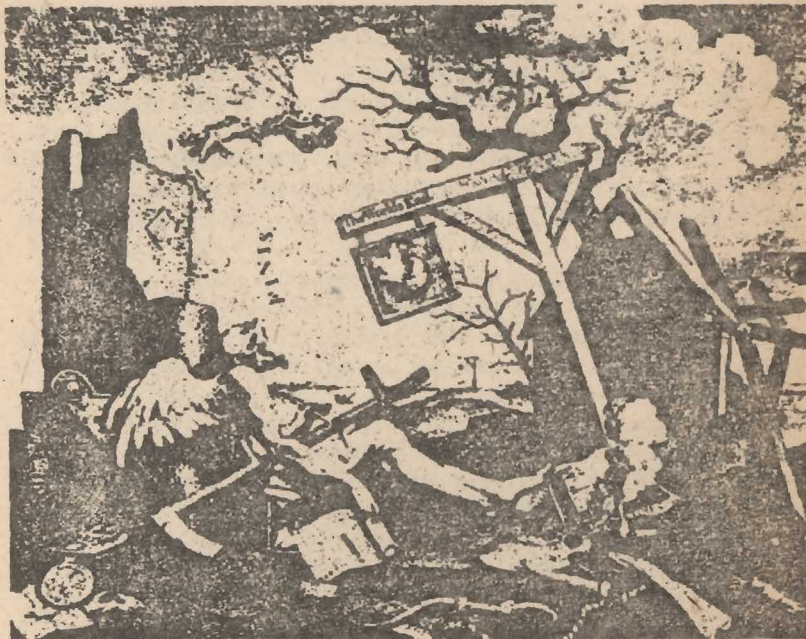
Artur (...) był historycznym (?) wojennym naczelnikiem Celtów południowej Wielkiej Brytanii na przełomie V i VI w., *dux bellorum*. (...) O zwycięstwach jego nad najeźdźcami piszą kronikarze od VI w., a ten temat i o Arturze wspomina poemat walijski *Gododdin* z VII w., *Annales Cambriae* z X w., zwłaszcza kronika pseudo-Nenniusa z VIII w. Kronikarze wplatają w swe relacje okrucieństwa celtyckiego folkloru, mityczne i legendarne przewagi półbogów i bohaterów, które zapisują na karb Artura i jego rycerzy. Niektórzy uczeni przypuszczają, że w tragicznej atmosferze klęski narodowej Celtów w południowej Brytanii, między VI a IX wiekiem, powstały z historycznych danych, zamalgamowanych z prastarymi, pogańskimi mitami iryjskimi, walijskimi i kornijskimi, legendy, a z nich „embrion ludowej epepei walijskiej” (...)

Pochodzenie króla Artura jest nadprzyrodzone: spłodzony, jak Herkules, wiarełomnie, dzięki podstępowi czarodziejki Merlina, od dzieciństwa stoi pod opieką światła niewidzialnego, jego i wróżek Wiwiany i Morgany; niszczy wraz z maskary, podbija władców ościennych (...) przez piętnaście lat raduje się owocami swych dawnych przewag w stworzonym przez siebie środowisku piękna, zbytku i dworności. Tu skupia się kwiat światowego rycerstwa około instytucji Okrągłego Stołu, na wzór stołu dwunastu apostołów: Gawajn, Lancelot, Iwajn, Percewal, Ereke, Kej i inni. Właśnie oni razem mają w powieściach pierwszoplanową rolę, słusznie więc ten cykl nazywają też cyklem rycerzy Okrągłego Stołu. Dumni ze zwycięstw błędni rycerze wracają na dwór i ubiegają się o łaskę dam niezrównanej piękności, wśród których uroczy kwiat: królowa-małżonka, Ginewra. Po czym cały ten

czarowny świat zostaje tknięty nieodwracalnym wyrokiem przeznaczenia i zapada się w nicłość, gdy wala się dwa filary jego etosu: wierność i lojalność (...)

Graal stał się symbolem najświętszych zdarzeń chrześcijaństwa, symbolem eucharystycznym. (...) Na ten temat legendarno-religijny, lecz pochodzący z ogólnoludzkiego folkloru, nakłada się późno tematyka rycerzy Okrągłego Stołu króla Artura, pełna fantastycznych, czarodziej-skich zdarzeń, dziwów, zaklęć i uroków, wyczynów rycerskich, a nawet przygód miłosnych. Rycerze Okrągłego Stołu zostali wezwani do nieustannego „poszukiwania” świętego graala.

Do „materii bretońskiej”, jako elementu o graalu, został w końcu włączony jeszcze motyw „czasu przygód”. Oto nad ziemią Logres w Wallii, którą włada król Artur, ciąży uroki i zaklęcia. Rozwieją się one, gdy błędni rycerze Okrągłego Stołu odnajdą zaczarowany zamek i odkryją jego błogosławioną tajemnicę. Ale wówczas i rycerstwo straci swe posłannictwo. W ten sposób legenda świętego graala nadała światu rycerskiemu nowy, religijny sens. Najgodniejszy z rycerzy postawi słynne pytanie, uzdrowi niemocą złożonego króla, na jego miejsce sam zostanie królem rycerzy świętego graala. Tym najgodniejszym będzie we-

dle jednych, oetów Percewal. Ale inni autorzy nie uznają go godnym, bo na jego sumieniu ciąży śmierć matki, zbyt płochę postępowanie z kobietami, zaślepienie sławą ziemską, co spowodowało, że nie troszczył się o łaskę bożą (...). Nie będzie nim też Lancelot, choć najdzielniejszy z rycerzy, ale niepoprawny wiarołomca; nie będzie nim zbyt zapatrzony w ziemskie cele Gawajn, choć odkryje znikający zamek (...). Zaszczyt ten spadnie na Galahada, świętego młodzianka.

(Z. Czerny, w: Arcydziała francuskiego średniowiecza, Warszawa 1968)

Graal wzbogaca świat wyobraźni człowieka i jest źródłem prawdziwej fascynacji. Nie istnieje, zarazem, ani jeden ostro zarysowany obraz Graala, jak i nie ma świadectwa na to, iż Graal kiedykolwiek był rzeczywistością. Mimo to istnieje świadomość, że Graal jest przedmiotem, którego istoty zgłębić się nie da, w poszukiwaniu którego, jednak, opłaca się poświęcić życie — i to nawet w obliczu prawdy, że poszukiwanie może zakończyć się niepowodzeniem. Właśnie owo poszukiwanie zdominowało w ciągu całego średniowiecza wszystkie historie związane z Graalem, nadając im jako finalne znaczenie: duchowy cel, wewnętrzna spójność, „najwyższe urzeczywistnienie człowieka. Tak postrzegany Graal jest symbolem spełnionego życia, a poszukiwanie Graala można uznać za historyczną formę tęsknoty człowieka do ostatecznego poznania i zbawienia.

Jednym z najważniejszych wydarzeń w rozwoju literackim motywu Graala, było stworzenie postaci Galahada, owego Nieskalanego Rycerza wybrańca, któremu dane było uwieńczyć poszukiwanie Graala powodzeniem. Osoba jego jest tak dalece uduchowiona, iż nie jawi się on jako istota ludzka. Żyje w zawieszu między sferą niebiańską i ziemską, a pod njejednym względem stanowi połączenie między tym a tamtym światem. Rycerze wyruszyli z wytyczonym celem: aby odnaleźć Graala i z tej przyczyny pozostawał on dla nich nieosiągalny. Galahad zdał się na przypadek i wszedł w jego posiadanie.

Graal jest albo przedmiotem kultu, jak Tora, Hostia lub Czarny Kamień albo tym, co zawierają słowa św. Pawła: „Nie ja żyję lecz Najwyższe żyje we mnie”.

Tak oto jest Galahad znakiem świetnym, który — czy chcemy tego czy też nie — przyciąga nas, aż dokona w nas przeistoczenia.

(J. Matthews „The Grail, Quest for the eternal”)

O TYM, JAK PAN BORS DE GANIS PRZYBYŁ DO KORBINA I UJRZAŁ CHŁOPCA GALAHADA, oraz SŁÓW KILKA O ŚWIĘTYM GRAALU

Tak się zdarzyło, że Bors de Ganis, krewniak Lancelota, udając się na poszukiwanie przygód dotarł do Korbina, gdzie został serdecznie przyjęty przez króla Pellesa. Kiedy zaś Elena dowiedziała się, z jakiego pochodzi rodu, zaczęła wypytywać o Lancelota; nigdy nie mogła nasłuchać się dość o jego przygodach i rycerskich ozynach. Siedząc i rozmawiając z Borse trzymała zawsze na kolanach syna. Bors przyglądał się pięknemu dziecku spoczywającemu w jej ramionach; wydawało mu się niezwykle podobne do Lancelota.

— Nie dziwcie się, panie — powiedziała wówczas Elena — gdyż dziecko to spłodził ze mną Lancelot.

Wówczas Bors ucieszył się niewymownie, ucałował chłopczyka i prosił Boga, by go miał w swej opiece. Wszyscy bowiem krewni Lancelota trapił się bardzo stosunkiem, jaki Lancelot utrzymywał z królową o czym dobrze wiedzieli.

Wtem wpadła oknem biała gołębica, niosąc w dziobie złotą kadzielnicę, a jednocześnie pojawiła się młoda dziewczyna ze złotym kielichem w dłoniach. Elena z dzieckiem na ręku uklękła i poczęła modlić się głośno, a Bors zdumiony poszedł za jej przykładem.

— Wiedz, panie Borsie de Ganis — szepnęła niewiasta — że to niemowlę to Galahad, który zasiądzie na Niebezpiecznym Miejscu i odnajdzie Świętego Graala.

Gołębica odfrunęła, a dziewczyna ze Świętym Graalem znikła. Bors zaś rzekł:

— Zamek ten można by nazwać zamkiem cudownych znaków.

Po czym pożegnał się z królem Pellesem i Eleną i odjechał.

(Mijały lata, aż pewnego dnia, gdy Galahad został już pasowany na rycerza w Wigilię Zielonych Świąt przez ojca, Lancelota)

Po Mszy cała drużyna miała zasiąść do uczy. Na zydłu każdego z rycerzy złotymi literami wryte było imię tego, który miał go zajmować. Ale był jeden zydel noszący miano Niebezpiecznego Miejsca: kto by na nim zasiadł, a nie był przez Boga na to miejsce wyznaczony, miał umrzeć natychmiast. Dlatego w dniu, gdy król Artur święcił swoje zaślubiny z panią Guniver, (...) kazał za radą Merlina nakryć Niebezpieczne Miejsce jedwabną osłoną. I tak przykryte stało aż do owego dnia.

Kiedy jednak król i jego rycerze mieli owego ranka zasiąść za stołem, osłona znikła, i nikt nie wiedział, czyje ręce to uczyniły. Usiedli ogromnie zdumieni. W tejże chwili stała się rzecz niezwykła: wszystkie okna i drzwi sali same się zawarły. Mimo to w sali było widno. Ry-

cerze zaś ujrzeli starca w duchownych szatach, a nikt nie wiedział, którądy wszedł. Trzymał za rękę młodziutkiego rycerza w czerwonym jak krew pancerzu, ale bez miecza i tarczy. Dotychczas nie widzieli równie pięknego męża.

Świątobliwy starzec polecił młodzieńcowi zdjąć pancerz, pod którym miał szkarłatny kaftan, i zrzucił mu na ramiona płaszcz gronostajowy. Po czym rzekł do Artura:

— Panie, przywiódłem wam młodego rycerza z królewskiego rodu i potomka Józefa z Armatei. Za jego pośrednictwem dopełnione zostaną rzeczy cudowne.

Wtedy król Artur powstał i odpowiedział:

— Witajcie nam!

Starzec powiódł młodzieniaszka do Niebezpiecznego Miejsca, które znajdowało się obok miejsca pana Lancelota. Powiedział:

— Panie Galahadzie, miejsce to czekało na ciebie, zanim zostałeś spłodzony i na świat wydany.

Wtedy Galahad zajął je, a starzec odszedł (...)

(S. Undset, Legendy o królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu, Warszawa 1979)

Jessie L. Weston LEGENDA O GRAALU

(...) legenda o Graalu składa się z mnóstwa poważnie zróżnicowanych elementów, które przy pierwszym wejrzeniu wydają się całkowicie niespójne czy nawet przeczące sobie nawzajem (...) Prototyp, do którego wchodziłyby główne motywy opowieści o Graalu, tj. Ziemia Jałowa, król Rybak, Znikający Zamek ze swoją uroczystą uczlą, tajemnicze Zyciodajne Naczynie, Krwawiąca Włócznia i Kielich — o ile nam wiadomo, nie istnieją. Ani jeden z wielkich zbiorów opowieści ludowych przekazanych nam w spuściznie przez Cosquina, Hartlanda czy Campbella nie zachował przykładów tego typu (...)

I choć dobrze byłoby móc zlokalizować legendę o Graalu i dać nazwisko autorowi oryginalnego pomysłu — pomysłu, który zrodził się i zainspirował tę nieśmiertelną gałąź literatury, to jednak ściśle zidentyfikowanie autora najwcześniejszych romansów o Graalu nie jest najważniejszym problemem. Niezależnie od tego, czy walijszczyk Bieheris jest, czy nie jest, Bledrim ap Cadivor, tłumaczem i przyjacielem szlachciców normandzkich, nie zmienia to podstawowej hipotezy, którą można ująć w sposób następujący:

Opowieść o Graalu nie jest *au fond en comble* wytworem literackiej czy ludowej wyobraźni. U podstaw jej leży mniej lub bardziej zmodyfikowany starożytny rytuał, którego najwyższy cel stanowiło wtajemniczenie w istotny sens

życia fizycznego i duchowego. Rytuał ten w swej niższej ezoterycznej formie dotyczył procesów zachodzących w świecie zjawisk. Przetrwał on do dziś, a jego ślady spotkać można w obrzędach ludowych całego świata (...). W ezoterycznej formie misteryjnej posługiwano się tym rytuałem swobodnie w celu przekazania wyższej wykładni duchowej dotyczącej związku człowieka z bogiem. Nauka ta uznawała kosmiczną działalność Logosu, tak że kiedy chrześcijaństwo doszło do głosu (...) odważnie zidentyfikowało boga roślinności, utożsamianego ze źródłem życia, ze swoim Bogiem. W ten sposób w wyobrażeniu pierwszych chrześcijan Attis był jedynie wcześniejszym wcieleniem (uosiobieniem) Logosu, którego utożsamiali z Chrystusem. Potwierdza to całkowicie dokument religijny naaseńczyków (...)

Najwcześniejsza z wersji opowieści o Graalu znana jako wersja Bieheris opowiada o przybyciu poszukującego przygód rycerza do ukrytej świątyni. (...) Można przypuszczać, że mamy tu do czynienia z ostatecznym stadium procesu, w którym Attis-Adonis identyfikuje się z Chrystusem. Zatem w swej pierwotnej postaci opowieść ta była zdecydowanie wynikiem świadomego zamierzenia.

A kiedy wylansowano ją już jako romantyczną legendę, dostała się ona w ręce ludzi, którym obce było jej związanie z rytuałem pochodzenia, atmosfera epoki zaś dokonała reszty. Wyprawy krzyżowe oraz handel relikwiami, szczególnie relikwiami zwiazanymi z Męką Pańską, spowodowały utożsamienie symboli seksualnych, jakim była Włóczna i Kielich, z Ukrzyżowaniem i Ostatnią Wieczerzą; ta naleciałość chrześcijańska była jednak czysto zewnętrzna, opowieść jako całość zachowała swój przedchrześcijański charakter (...)

Tradycja Graala wywodziła się z Wysp Brytyjskich, Glastonbury zaś od niepamiętnych czasów stanowiła sanktuarium relikwii chrześcijańskich. Tam właśnie znajdował się rzekomy grób króla Artura, a którego dworu wywodziło się poszukiwanie Graala stanowiące ukoronowanie przygód jego rycerzy; stąd też nastąpiła konieczność stworzenia odpowiedniej legendy. Konsekwentnie więc skomponowano wersję odpowiadającą obecnej wersji *Perlesvausa*, która złączyła Nikodema z Fécamp z Józefem z Glastonbury, jako przodków bohaterów Graala, dając nam tym samym ważną wskazówkę co do pochodzenia tej wersji.

Nie mniej ważnym elementem w tym procesie było świadome przedsięwzięcie Roberta de Barron, który (...) wykorzystał tradycję ostatecznego mistycznego posiłku, którą powiązał z symbolem Eucharystii (...)

I w końcu przyływ średniowiecznego dogmatyzmu, nacisk na zbawczą łaskę ascetyzmu i celibatu sprawił, że Graal wciąż jeszcze symbolizuje Naczynie Obfitości, pojawia się i znika bez widocznego pośrednictwa, dostarcza każdemu rycerzowi „najbardziej ulubionego przez niego pokarmu i napoju”, to jednak jest to Kielich Krwi Świętej (...)

(J. L. Weston, *Legenda o Graalu, Od storożytnego obrzędu do romansu średniowiecznego*, Warszawa 1974)

HENRYK TOMASZEWSKI

założyciel, dyrektor i kierownik artystyczny Wrocławskiego Teatru Pantomimy, autor wszystkich scenariuszy, reżyser i choreograf widowisk zrealizowanych w latach 1956—1981 we Wrocławskim Teatrze Pantomimy.

I Program (bez tytułu)

„Skazany na życie”, „Dzwonnik z Notre Dame”, „Piaszcz”, „Bajka o Murzynku i złotej królownie”

Premiera: 4 listopada 1956, Teatr Polski (Wrocław)

II Program (bez tytułu)

„En passant”, „Jaselka”, „Piaszcz” (wersja zmieniona), „Dzwonnik z Notre Dame” (wersja zmieniona), „Kabała”, „Orfeusz w poszukiwaniu Eurydyki”

Premiera: 16 grudnia 1957, Teatr Polski (Wrocław)

- III Program — „Maski Arlekina”
„Maski Arlekina”, „Pozamieniane głowy”, „Książka”, „Z chłopów król”, „Woyzeck”
Premiera: 24 kwietnia 1959, Teatr Polski (Wrocław)
- IV Program — „Uczeń czarnoksiężnika”
„Liczyrzepa”, „Jaś i Małgosia”, „Rybak i królewna”, „Uczeń czarnoksiężnika”, „Cesarski słowik”, „Paweł i Gawel”, „Janko Muzykant”
Premiera: 19 marca 1960, Teatr Polski (Wrocław)
- V Program — „Gabinet osobliwości”
„Idea”, „Ziarno i skorupa”, „Paweł i Gawel”, „Rudzielec”, „Rendez-vous X 3”, „Strzelnica”
Premiera: 9 stycznia 1961, Teatr Polski (Wrocław)
- VI Program — „Wejście w labirynt”
„Idę”, „Walka Jakuba z Aniołem”, „Labirynt”, „Detektyw”, „Sen”, „Walka płci”, „Kobieta”, „Harfista”
Premiera: 27 kwietnia 1963, Teatr Polski (Wrocław)
- VII Program — „Minotaur”
„Maraton”, „Walka z pytonem”, „Byk”, „Poczta”
Premiera: 2 października 1964, Teatr Polski (Wrocław)
- VIII Program — „Ogród miłości”
„Ruch”, „Kopalnia”, „Ogród miłości”, „Suknia”
Premiera: 23 kwietnia 1966, Teatr Polski (Wrocław)
- IX Program — „Gilgamesz”
„Gilgamesz”, „Bagaż”
Premiera: 24 maja 1968, Teatr Polski (Wrocław)
- X Program — „Odejście Fausta”
Premiera: 16 marca 1970, Teatr Polski (Wrocław)
- XI Program — „Sen nocny listopadowej”
Premiera: 14 marca 1971, Teatr Polski (Wrocław)
- XII Program — „Menażeria cesarzowej Filissy”
Premiera: 28 lutego 1972, Teatr Polski (Wrocław)
- XIII Program — „Przyjeżdżam jutro”
Premiera: 4 marca 1974, Teatr Polski (Wrocław)
- XIV Program — „Sceny fantastyczne z legendy o Panu Twardowskim”
- XV Program — „Spor”
Premiera: 24.06.1978, Teatr Polski (Wrocław)
- XVI Program — „Hamlet Ironia i Żaloba”
Premiera: 26 lipca 1979, Teatr Polski (Wrocław)
- XVII Program — „Ryćerze Króla Artura”
Premiera: 26 października 1981, Teatr Polski (Wrocław)

KIEROWNIK TECHNICZNY
I REALIZATOR ŚWIATŁA
KIEROWNIK SCENY
REALIZATOR DŹWIĘKU
GARDEROBIANY
ELEKTRYK

— JANUSZ DONIEC
— GUSTAW HERMAN
— MACIEJ MAKAR
— ROMAN WĄTROBA
— JULIAN SOSZYŃSKI

NAGRANIE DŹWIĘKU, DEKORACJE, KOSTIUMY, PERUKI I REKWIZYTY WYKONANO W PRACOWNIACH TEATRU POLSKIEGO WE WROCŁAWIU

W programie zamieszczono ilustracje: William Hogarth „Finis” (s. 8), Dante Gabriel Rossetti „Panna ze świętym Graalem” (s. 11) oraz rysunek Alberta Dürera „Głowa zmarłego Chrystusa” (s. 13). Reprodukcje wykonał Adam Hawalej. Portret Henryka Tomaszewskiego wykonał Marek Grotowski.

WROCŁAWSKI TEATR PANTOMIMY
al. Dębowa 16, 53-121 Wrocław
tel. Sekretariat: 67-52-80
Organizacja Widowni: 67-53-29

REDAKCJA PROGRAMU: ALEKSANDER RUDKOWSKI

CENA ŻŁ 30,—

Wrocławski

Teatr Pantomimy

WROCLAW, AL. DEBOWA 16
scenariusz i choreografia
HENRYK TOMASZEWSKI

